

Història de l'escalada a Montserrat

EDICIÓ
ACTUALITZADA

100 ANYS
D'ASCENSIONS
A LA MUNTANYA

JOSEP FATJÓ I GENÉ

PAM

Primera edició, octubre de 2024

© Josep Fatjó i Gené, 2023

La propietat d'aquesta edició és de
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona

ISBN: 978-84-9191-335-1

Dipòsit legal: B. 14178-2024

Impress a Gráficas 94

Disseny de la coberta: Jordi Avià

PRÒLEG A LA SEGONA EDICIÓ

Teniu a les mans l'únic llibre que tracta sobre la història de l'escalada montserratina, que no és poca cosa. Han aparegut una vintena llarga de guies sobre el nostre estimat Montserrat, però sols aquest títol en particular recull d'una forma modesta i sistemàtica uns fets amb els quals, en altres països, s'hauria elaborat tota una enciclopèdia.

Una veritable tasca d'investigació d'un tema en el qual, tot sovint, apareixen llacunes sovint difícils d'omplir i, sobretot, una investigació feta de la manera més encertada, tal com voldria tothom.

La història de l'escalada a Montserrat arrenca als anys vint del segle passat, i gran part dels seus pioners i altres figures representatives ja no hi són per explicar-ho. Gràcies als puntuals reculls literaris impresos en butlletins i revistes dels clubs més rellevants d'arreu de Catalunya, podem imaginar-nos com funcionava la maquinària d'una tropa tant o més apassionada que els «cracks» d'avui dia, en èpoques on ja era tot un luxe tenir un plat a taula en condicions. De fet, l'escalada montserratina va ser una veritable escola sorgida del no-res d'on, lentament, apareixen uns mestres capaços d'encarrilar els més engrescats a enfilar-se dignament, amb una tècnica sovint endèmica, en no disposar d'altres nocions més desenvolupades nascudes en indrets alpins.

Un cop solucionats els fonaments de l'ofici gràcies a les influències foranes, a partir dels anys cinquanta, Montserrat va continuar com l'escola idònia per avançar a un ritme molt particular, a més de ser un terreny d'entrenament per als més emprenedors i expedicionaris. Una facultat que va permetre substituir el cànem pel niló i la pitonissa pel burí, i defugir una exposició constant des del començament, a la qual tothom es va adaptar per ètica i per nassos. Aprendre a Montserrat garantia una tècnica molt per damunt de l'habitual, en què hom s'enfrontava a altres terrenys de joc més alpins, objectiu principal de la majoria d'escaladors.

A quasi mig camí, però, al final dels anys 70, l'arrelada tendència alpinística va donar pas a l'escalada en roca «pura i dura», i les noves fornades de montserratins aprofitaren per intimar molt més amb el massís descobrint tot allò mínimament trepitjat pels precursors. Una

romàntica etapa, que de sobte es va acabar amb l'aparició de l'escalada esportiva a mitjan anys 80, fenomen que va soterrar durant molts anys l'essència montserratina fins a evolucionar amb la fusió de nous conceptes.

A partir del nou segle i amb l'aparició d'una escalada més consumible, el perímetre de la muntanya fou conquerit pels quatre costats amortitzant tot allò escalable fins a tocar sostre, punt en el qual el Patronat de la Muntanya va haver de regular definitivament la situació. Una nova etapa que duu, si més no, a mantenir i apreciar molt més el que tenim, a conseqüència d'una major freqüentació de l'espai per part de tothom. Montserrat és peça única.

Però el món no s'atura i cadascú ha de gaudir del que més li agrada, sempre amb coherència i respectant les normes. Ni millor ni pitjor, simplement diferent. Un tarannà vitalici que arrossegarem en endavant en bona part dels aspectes quotidians i per a Montserrat especialment. Per tal d'encaixar la situació, pot ser útil una sobredosi de romanticisme viatjant al passat, tal com de retruc pretén el present llibre. Una lectura encisadora per descobrir la màgia d'una activitat centenària, reunint la major part dels protagonistes i les gestes més remarcables esdevingudes sobre el conglomerat més freqüentat del país. Un treball publicat per Josep Fatjó ja fa dinou anys i que ara apareix ampliat aprofitant aquesta segona edició. Una obra d'interès indiscutible per reconèixer la vàlua d'un esport cada cop més popularitzat, gràcies a la promoció i difusió en totes les pantalles, des de les del cinema fins a les del telèfon mòbil.

Segur que en aquestes pàgines trobarem la resposta a molts dubtes que sorgeixen a l'hora d'enfilar-se per moltes vies mítiques o entremaliades. L'estil i la manera en què han estat concebudes són fruit d'aquesta història contemporània en la qual els fets caduquen vertiginosament al ritme d'una dificultat que no afluixa, com la bellesa del seu entorn.

A poca estona de la capital, Montserrat posseeix el magnetisme que cal per atraure un personal cada cop més nombrós. De tothom depèn el futur d'aquesta formidable muntanya i gran escola d'escalada. Entre tots farem possible que la seva màgia continuï vigent i que el peculiar estil montserratí sigui considerat arreu del món.

INTRODUCCIÓ A LA PRIMERA EDICIÓ

Deixeu-me que comenci manllewant unes paraules. De fet, aquesta història l'he confegida a partir de manllevar paraules de molts escaladors.

En Josep M. Rodés i en Ferran Labraña deien, en la introducció del seu primer volum de Roques, parets i agulles de Montserrat: «La nostra intenció és que aquest volum serveixi d'homenatge a tots els escaladors que durant llur joventut han obert vies i han donat nom als monòlits, i que s'han format, com a muntanyencs i com a homes, entremig de les roques, les parets i les agulles del Montserrat». Permeteu-me, doncs, que m'afegeixi a aquest tan noble desig que van formular aquests escaladors del Club Excursionista de Gràcia ja fa uns quants anys.

La idea d'aquest llibre va sorgir d'una mancança que molts crèiem evident. Molta gent havia parlat de Montserrat, dels seus camins i de les seves escalades, però des d'un punt de vista més tècnic, és a dir, ressenyant cada una de les ascensions a totes les agulles i parets. Molt pocs, encara, havien parlat de la història de tants i tants homes i dones que han deixat la seva petjada als cims d'aquesta muntanya. Tal vegada qui més s'hi havia aproximat era en Josep Barberà, que en els llibres *Montserrat pam a pam* i *Història d'una pedra* —aquest darrer dedicat a la història del Cavall Bernat— havia posat el primer gra de sorra a allò que hauria pogut ser una veritable enciclopèdia. Amb tot, ambdós llibres es van quedar amb les clàssiques ressenyes —sobretot el primer— aportant, això sí, unes dades prou importants que hem hagut de tenir en compte i gràcies a les quals s'ha vist reduïda la feina considerablement. Per tant, he d'agrair al desaparegut amic la tasca que va realitzar en el seu moment.

La confecció del llibre ha estat costosa, com és evident en totes les recerques històriques; malgrat això, he procurat *afinar* al màxim en tot allò que m'ha semblat més representatiu de cada època. Això vol dir que hi haurà mancances i en molts casos hom pot creure que una cosa és més important que una altra —i potser sí que ho és— i comprovar que no apareix en el llibre. Sempre he procurat destacar allò que ha marcat més l'evolució d'aquesta noble activitat que és l'escalada. Així, algu-

nes escalades són exposades amb el màxim detall perquè reflecteixen, per elles mateixes i en el seu relat original i amb prou claredat, l'estil, el material o l'esperit d'un moment determinats, o fins i tot tot plegat.

Per a aconseguir la informació he seguit dos camins: la recerca bibliogràfica i l'entrevista directa. La recerca bibliogràfica ha consistit a repetir allò que molta gent ja havia fet, és a dir, cercar en els butlletins de les entitats excursionistes, revistes especialitzades, llibres, diaris, etc. He de dir que he obtingut molta informació i molt valuosa, moltes vegades orientat per protagonistes que coneixien de manera directa una o altra època.

El segon camí —l'entrevista directa— ha estat, sens dubte, la més gratificant, ja que m'ha permès el contacte directe amb les persones i he de dir que, pràcticament, ningú no m'ha tancat la porta, ans al contrari, tothom m'ha rebut entusiasmat davant la idea del llibre, i si algú se n'ha desmarcat, no n'ha quedat pas exclòs, perquè la història l'hem escrit tots, tant els que han fet molt soroll com els que hi han passat de puntetes.

Faig constar sempre, amb una nota a peu de pàgina, si el relat és extret d'una entrevista. A totes les persones entrevistades —malgrat que ja consteu en l'apartat d'agraïments— una abraçada ben cordial.

La confecció final ha estat l'aiguabarreig d'ambdues línies, procurant cenyir-me en el temps, per això m'ha semblat adient dividir-ho per dècades per a poder centrar bé el tema en cada una d'elles, ja que, de fet, cada dècada ha marcat un estil i una manera diferent d'afrontar la muntanya. Tal vegada algun fet pot figurar fora del lloc que li pertoca cronològicament, per exemple, l'entronització de l'última *Moreneta* al Cavall Bernat, però crec que no hauria estat correcte, en aquest cas, no explicar d'una sola vegada la història de les tres *Morenetes* del Cavall.

M'haureu de perdonar algun atreviment literari que no correspon ben bé al relat històric, però també m'ha semblat que això podia ajudar a fer més amè el llibre i també més humà, tot i que considero que ja ho és prou pel tema que ens ocupa. En el capítol *La Fonda Xica de Monistrol. El bar dels escaladors*, per exemple, observareu que hi deixo anar, com aquell qui no vol la cosa, un pèl de sentiment perquè estic segur que és compartit per tots aquells que vau viure aquells anys i volia, a més, rendir un homenatge personal a aquella dona que tant va ajudar els escaladors: la senyora Rosita.

Així mateix, al capítol de «miscel·lània» *Altres històries de cordes i escaladors*, relatat en un estil més literari, hi he aplegat una mica de tot, perquè es feia difícil encaixar segons quines coses en un relat històric. També he cregut que aquestes *petites històries* —les anècdotes tal ve-

gada més banals que a tots ens han succeït i que en podríem explicar a milers— també formen part de la història. Per tant són, solament, una petita mostra d'allò que tots podríem explicar.

Segurament molts hi trobareu a faltar coses que us poden semblar imprescindibles en aquesta nostra història. Certament. Però havia de concretar, si no volia acabar —com deia al començament— fent tota una enciclopèdia, cosa que no ha estat mai la meva intenció. Repeteixo: he procurat seguir el fil de l'evolució de l'escalada tot destacant-ne allò que m'ha semblat més important; per aquest motiu he utilitzat, sempre que he pogut, el relat directe —tant en l'entrevista com en el relat escrit fet pels mateixos protagonistes—, cosa que li dona un caire molt més humà i fidedigne.

Al final teniu amb detall l'extensa bibliografia utilitzada, que us pot servir d'ajuda en cas de voler ampliar algunes dades.

Desitjo, finalment, que aquest llibre us ajudi a entendre el perquè de moltes coses, no solament allò que fa referència a l'evolució de la tècnica de l'escalada, sinó, sobretot, per què tants homes i dones han mostrat, al llarg de tants anys, aquest sentiment d'amor envers aquesta muntanya.

Malgrat les limitacions humanes que acompanyen qualsevol treball i de les quals soc plenament conscient, espero que aquest llibre —que és la història de tots els que han escalat i escalem a Montserrat— sigui un primer pas en la seva recuperació.

I m'agradaria, també, que altres més versats en aquests tipus de treballs augmentin i corregeixin aquest per tal de poder completar, d'aquesta manera, una part important de la història del muntanyisme a Catalunya, com és, en aquest cas que ens ocupa, la història de l'escalada a Montserrat.

INTRODUCCIÓ A LA SEGONA EDICIÓ

L'escalada a Montserrat ha fet un tomb en els darrers vint anys. Igualment, la gran afluença de gent a la muntanya —i no solament d'escaladors— ha provocat una massificació del massís. Excursionistes, *runners* i turistes en general omplen els camins de la muntanya. Aquesta necessitat d'esbarjo, compartida per diferents col·lectius, ha provocat aquesta massificació que s'ha estès a molts altres massissos del nostre territori.

En l'escalada ha passat una cosa similar, especialment pel que fa a obertures de vies, de tal manera que s'han obert, en els darrers vint anys i en el massís de Montserrat, més vies de les que s'havien obert en les dues últimes dècades del segle xx. El material, tot i que ha evolucionat, continua essent, més o menys, el mateix, però la proliferació del trepant, que facilita enormement la col·locació d'assegurances fixes, ha fet que molta gent s'atreveixi a equipar vies de manera indiscriminada, fins i tot, a vegades, trepitjant itineraris ja establerts fa anys. Es fa estrany alçar la vista i no veure en la paret una línia metàl·lica d'assegurances.

Després de dinou anys de la primera edició d'aquest llibre i veient la bona acollida que ha tingut, vam pensar que seria bo fer-ne una segona edició corregida i augmentada de manera que la història de l'escalada a Montserrat quedés actualitzada fins a dia d'avui. Lluís Estasen va escalar els Ecos per primera vegada el 1922. Cent anys, doncs, d'història d'escalada a Montserrat quedaran reflectits en aquest llibre.

Les correccions que s'hi han fet passen, bàsicament, per unes mancances i per la correcció d'algun error. Al capítol III: *1939-1949. Època de conquestes a Montserrat*. «La vella escola», gairebé no es feia referència als germans Estorach. Una mancança imperdonable que ens va passar per alt en el seu moment. Això ha estat esmenat afegint-hi un apartat dins el capítol corresponent. Igualment, el grup de dones pioneres de les dècades dels 40 i 50 del segle xx no era prou representatiu en la primera edició i s'ha ampliat.

També hem actualitzat el capítol IX, dedicat a la Fonda Xica de Montserrat. El bar dels escaladors. Per altra banda, alguns errors detec-

tats han estat corregits gràcies a la informació directa dels seus protagonistes i a la recerca bibliogràfica.

Pel que fa a l'actualització, hem cregut necessari parlar de l'origen, les funcions i el funcionament del Patronat de la Muntanya de Montserrat, atès que, algunes de les actuacions que han afectat el col·lectiu d'escaladors (restriccions, moratòria, etc.) han generat certa controvèrsia. En aquest apartat, donem una informació totalment objectiva i volem agrair, en la persona del seu gerent Xavier Aparicio, la predisposició a l'hora de donar aquesta informació i d'aclarir conceptes. Hi hem dedicat un capítol sencer.

En segon lloc, entrem de ple en el món de l'escalada actual. Conceptes com escalada tradicional, escalada clàssica i escalada artificial extrema, els hem de tenir en compte especialment a l'hora d'obrir nous itineraris igualment pel que fa a l'escalada esportiva. Hem intentat distingir aquestes formes «diferents» d'enfrontar-se a una paret, tot i que totes elles tenen la mateixa finalitat d'obtenir un plaer estètic, físic i d'aconseguir la fita d'un cim. El desenvolupament de tots aquests apartats ha anat a càrrec dels germans Albert i Oscar Masó Garcia, atès que els seus coneixements i la seva visió global de l'escalada al massís en l'actualitat feien escaient la seva col·laboració.

Igualment, s'ha posat al dia l'apartat de guies d'escalada que en aquests darrers anys s'han publicat, així com tota la bibliografia pel que fa als capítols afegits.

Ens sembla, doncs, que amb aquesta aportació deixem prou enllestida l'actualització, fins a data d'avui, de l'obra que ens ocupa.

Els anys van passant i passen les generacions d'escaladors. Queden, però, tots aquells que, d'una manera o altra, han format part activa d'aquesta llarga i prolífica *Història de l'escalada a Montserrat*. El nostre granet de sorra queda posat en la història, gairebé mil·lenària, del Monestir i encara més d'aquesta muntanya. Tots ens hi hem de sentir representats. Esperem haver-ho aconseguit.

CAPÍTOL I

ELS CAMINS.

ELS PRIMERS EXPLORADORS DE LA MUNTANYA

La muntanya de Montserrat ha estat habitada de temps immemorial. Pel que fa al Monestir sabem, certament, que l'any 888, en una escriptura pública (Albareda, 1988, 10) ja apareix el nom de Montserrat on s'indica, concretament, la presència d'unes *ecclesiae* a la muntanya tot determinant-ne la situació:

«[...] que resta enclòs a la part superior de la carena més alta de la muntanya, a sota pel riu Llobregat, a la dreta pel torrent anomenat Riu-sec, més enllà de Santa Cecília, i a l'esquerra pel torrent de Vallmala».

Però aquestes petites *ecclesiae*, molt probablement, daten de l'època visigòtica, és a dir, d'abans del 711, any de la invasió àrab (Albareda, 1988, 192).

Ateses les característiques topogràfiques i els mitjans de l'època, és evident que els últims custodis de l'ermita de Santa Maria, avui el Monestir, fossin ermitans igual que els altres que també habitaven part de la muntanya en les seves respectives ermites. Moltes d'aquestes ermites aprofitaven les balmes i les coves de les roques construint-hi parets d'obra per a poder configurar, mínimament, un habitatge. D'altres van aprofitar els replans que oferia la muntanya i s'hi bastiren ermites més grans, de planta, com és el cas de Sant Benet i de la Trinitat, aquesta última anomenada *Palau de les Ermites*. El nombre d'ermites ha variat amb el temps i hom en compta, a l'època de més esplendor, unes dotze o tretze i totes elles situades a la part alta de la muntanya, segons explica Gaspar Barreiros, que les visità l'any 1547. I diu en el seu relat (Zaragoza, 1993, 94-95):

«Y ciertamente que produce tan gran espanto, que si muchas personas no las tuvieran vistas no osara afirmar lo que de ellas diré (de les ermites). Algunas estan dispuestas en el medio de dichas rocas, como nidos de golondrinas, pegados en el medio de una muy alta torre [...]

por encima de dichas ermitas suben las dichas rocas de muy grande altura y tienen cerca espantosas honduras [...] Y las hermitas están como colgadas en el aire, pegadas a aquellos picos a fuerza de artificio por donde suben por empinadas escaleras hechas en la dicha roca, en algunas partes de piedra y en otras de madera y donde no cupieron escaleras hicieron puentes...».

Al segle XVI, doncs —i abans segurament també—, ja existia una xarxa de camins més o menys important que comunicava totes aquelles ermites de les regions de Tebes i Tebaida, i fins al cim de Sant Jeroni i tot, que era, en definitiva, el punt més allunyat del Monestir on hi havia una ermita.

Els mateixos ermitans van construir camins entre la boscúria i, com es deia abans, en alguns llocs havien tallat graons a la pedra viva així com construït cisternes per recollir l'aigua de la pluja. Encara avui podem veure les restes d'aquestes construccions malauradament destruïdes i abandonades. Igualment, el fet que molts pelegrins visitessin els ermitans va fer que els camins es mantinguessin nets, sobretot aquells més importants que comunicaven el Monestir amb les petites edificacions de la muntanya. La gran majoria d'aquests camins, encara avui els utilitzem a l'hora d'anar d'excursió i per aproximar-nos a les roques més importants quan anem a escalar. L'únic camí que no existia en temps dels ermitans era el que va de Sant Joan a Sant Jeroni i que travessa, excavat a la mateixa roca, la Gorra Marinera i la Gorra Frígia. Aquest camí no fou obert fins que es va fer el funicular de Sant Joan a principis del segle XX. El camí que s'utilitzava per anar de Sant Joan a Sant Jeroni passava per sota el Trencabarrals, per l'anomenat estret de Gibraltar.

Zaragoza (1993, 97) ens explica en el seu llibre que «per pujar a les ermites hi havia tres camins». Els dos més lògics eren el de Sant Miquel i Sant Joan, que porta a la regió de Tebes i que era transitable per cavalleries, i les escales del Pas dels Francesos cap a Santa Anna (escales dels pobres). El tercer, i potser no tan habitual, era l'escala que, de dins l'hort del Monestir, pujava directament a l'ermita de la Santa Creu. De fet, no era un camí sinó una escala que pujava per dins una profunda canal de la qual l'any 1494 ja es parlava. S'anomena *l'Escala Dreta* i fou reconstruïda per l'Abat Cisneros durant el temps en què fou abat (Albareda, 1988, 70). En el llibre de Zaragoza (1993, 97), Barreiros la descriu així:

«Por la parte norte hay una escalera hecha en la misma roca, por donde suben a las hermitas... Esta escalera es tan empinada que viendo desde fuera los lugares por dentro de los cuales va subiendo, no parece posi-

ble poder subir. Mas por tal artificio está hecha de madera, donde no se habia podido labrar la piedra».

I encara afegeix Zaragoza:

«La cura d'aquesta escala estava a càrrec del Monestir i també la de Santa Anna fins a Trencabarrals [...] A finals del segle XVII es donà facultat als ermitans per obrir un nou camí des de les creus de les ermites de Sant Jaume i de Santa Magdalena fins al torrent que va a Sant Jeroni, en el lloc on hi havia una altra creu. Sembla que aquest era el camí anomenat Escala de Jacob».

L'Escala Dreta, a l'esquerra mateix de la Roca del Diable i de l'esperó de Sant Dimes, és la que els escaladors hem utilitzat tantes vegades per baixar quan hem escalat el sostre del Monestir o el mateix esperó de Sant Dimes. I l'escala de Jacob no és altra que el camí que divideix les roques de la Magdalena inferior i la Gorra Marinera.

Acabant amb les ermites i els seus camins citarem, finalment, un breu fragment del mateix llibre d'E. Zaragoza (1993, 110) referent a l'ermita de Sant Jaume: «L'ermita de Sant Jaume, bastida aprofitant una cova natural, era la que més cridava l'atenció dels visitants de Montserrat, perquè des del Monestir semblava penjada d'una d'aquelles grans penyes.» Efectivament, aquesta ermita, que és perfectament visible des del Monestir, és punt de sortida de diferents escalades a l'agulla de la Gorra Marinera i té una magnífica vista sobre el Monestir i les regions veïnes.

Com podem veure els camins més importants dins de la muntanya es trobaven en aquestes dues regions, Tebes i Tebaida, així com els camins d'accés al Monestir que partien, principalment, del poble de Collbató tot pujant a Sant Miquel, segurament perquè pel poble de Collbató hi passava la carretera reial cap a Saragossa i Madrid. Aquest era el camí habitual dels romeus per accedir al temple de Santa Maria i d'aquí a les ermites. És l'anomenat camí de les Bateriaes o camí Vell de Montserrat, encara avui força concorregut.

Un camí molt antic, també, és el que porta a la Santa Cova. En referència a aquest, sabem que fins al segle XVII solament existien dos camins per arribar-hi i ambdós eren prou dificultosos atesos el seu traçat i la vegetació. Quan, finalment, es va fer un nou projecte d'edificació d'una nova capella, es va pensar que també seria necessari traçar un nou camí que hi facilités l'accés. Aquest nou camí —que és l'actual— es va començar a construir l'any 1693 i va demanar grans esforços i dedicació per tal de tenir-lo enllestit totalment l'any 1704. Més endavant,

la construcció del funicular de la Santa Cova l'any 1929 va facilitar enormement l'accés a aquest indret tan emblemàtic. (FGC, plafó informatiu).

Amb tot, la resta de la muntanya no deixava de ser visitada per un altre tipus de persones, poques, val a dir, que ho feien per motius professionals. Es tractava dels llenyataires, els carboners, els caçadors i també, en menor mesura, els pastors i herbolaris, malgrat que aquests últims hi tenien —i encara hi tenen— un magnífic terreny per aconseguir tot tipus d'herbes remeieres. Alguns d'aquests herbolaris venien les herbes a la plaça del Monestir i d'altres les portaven a Barcelona. Alguns monjos també es dedicaven a cercar per la muntanya herbes i arbusts per tal d'estudiar-ne les diferents espècies i utilitzar-les com a remei.

En altres temps moltes espècies de la muntanya eren collides i utilitzades per a guarir malalties, ja que no existia la gran varietat de remeis actuals. Tots hem sentit a dir quines són les magnífiques qualitats d'una sopa de farigola i del te de roca, per anomenar dues de les plantes més habituals de la muntanya, però d'herbes i plantes medicinals n'hi ha hagut i n'hi ha arreu del massís i els herbolaris el recorrien tot cercant-les per vendre-les després. En el llibre dels Amics de Montserrat (1981, 47) es parla «del senyor Josep», «...veí del barri de Gràcia amb botiga al carrer d'en Verdi. [...] El pacient senyor Josep apareixia assegut arran del portal d'entrada del recinte del Monestir i decorava el seu lloc completament voltat de manats d'herbes, flors boscanes...».

En altres temps en què la caça era un dels mitjans de sosteniment, els caçadors s'apropaven a la muntanya per tal d'aconseguir alguna peça que els ajudés a l'economia familiar, tant per consum propi com per vendre al mercat.

Tot i així, els caçadors no s'enfilaven gaire amunt i s'acontentaven, principalment, fent les seves batudes per les bases de la muntanya, fora que cerquessin algun senglar amagat per les espesses canals.

Els que més han influït en l'obertura de camins per la muntanya, però, són els llenyataires i sobretot els carboners, ja que aquests es dedicaven exclusivament a tallar llenya i a fer carbó en una època en què aquestes matèries eren totalment necessàries, i no parlem de gaires anys enrere, perquè molts de nosaltres encara recordem les cuines anomenades econòmiques que funcionaven amb carbó vegetal. Atesa aquesta necessitat, els carboners tenien a la muntanya una inesgotable font de material i, per tal d'aconseguir la llenya necessària, obrien camins i netejaven esplanades allí on el terreny ho permetia per construir les carboneres. Alguns d'aquests camins, és cert, no duien enlloc i quedaven

tallats sobtadament, però amb el temps els escaladors hem aprofitat alguns d'aquests corriols per apropar-nos al peu de les agulles. Encara avui podem veure en alguns racons de la muntanya, sobretot enmig de camins força transitats, les restes d'aquelles carboneres: taques fosques en el terra que ens recorden aquella antiga activitat. Sota la paret dels Diables, al camí de l'Arrel; pujant la canal de la Font del Llum, aproximadament, a l'altura de la font; a la regió d'Agulles al camí de coll de Porc i moltes altres que amb el temps han desaparegut.

És interessant recordar l'anècdota que ens expliquen els Amics del Sol (1981, 37-39) en el seu llibre *Pintoresquisme Montserratí* sobre els carboners:

«També a Montserrat existiren temporalment carboners. De les seves últimes estades que nosaltres recordem treballaven a la regió ponentina.

Heus ací que una vegada...

I no es tracta de cap rondalla, encara que, per les seves especials característiques, en tingué una daurada aparença, sinó que és un fet real, autèntic, esdevingut fa ja més de mig segle (cap als anys vint).

L'enyorat Jaume Parés, del Club Muntanyenc Barcelonès, ens havia acompanyat (tisores de podar a les mans per obrir camí), a l'incomparable mirador del cim del Montgròs, gairebé verge, aleshores, de petjades excursionistes.

Tant en restàrem per sempre més enamorats, que ens atrevírem a provar d'anar-hi en pla de solitari.

En efecte, seguit l'itinerari al peu de la lletra, no hi hagué obstacle, sinó el de la insegura memòria, per tal de no equivocar-nos.

En entrar al famós torrent del Migdia, motiu obligat del nostre previ desbrossament en l'anterior visita, ens aparegué com per encant, completament net de maleses i relativament ample, pràcticament àdhuc per a cavalleria com mai més ens és dat de veure en les nostres freqüents excursions preferides.

Què havia succeït? Senzillament, els boscos d'aquell indret eren objecte del treball carboner, esfumat del tot en els nostres dies, i del qual resten sols com a testimoni els planells on es congregaven els munts de branques i troncs ben tallats i en disposició d'encendre'ls i fer-ne carbó, ordenat i vigilat dia i nit pels simpàtics carboners.

Dies ha que vivien en aquell paratge en comú, famílies i les bèsties necessàries, tal com era llur costum.

Traginaven el material que calia fins al peu de la font de la Cadireta, centre de llur estada per tal de proveir-se de l'aigua indispensable, ells i els comptats animals.

[...] Però la sorpresa més gran, inenarrable per inversemblant, va ser quan, cofois, homes i dones a cor, ens mostraren un infantó, gairebé

Foto 1. Els carboners van fer una gran tasca obrint camins a Montserrat.
(Reproducció del llibre *Pintoresquisme Montserratí*, dels Amics del Sol)

---

nounat, rosset i bufó com un àngel del cel, nascut al mateix llit del torrent on tenien la barraca, fet únic, ben segur, en la història de la muntanya, ignorat del tot si el nostre amor Montserratí no tingués cura ací de revelar-lo com mereix».

Així descriuen Els Amics del Sol la presència dels carboners a la muntanya, però no solament aquests rondaven per les canals i els bos-

cos més allunyats del Monestir, sinó també algun pastor escadusser que menava els ramats per algun indret de la muntanya, sobretot pel vessant més occidental. César August Torras, en el seu relat a la revista *La Renaixença*, anomena la possibilitat de la presència de pastors per la zona del Bassal dels Gats tot pujant al Montgròs i, més endavant, per la zona de la Coma dels Naps de Baix, lloc per on van descendir. Amb tot, no aconsella realitzar el descens per aquest vessant per les grans dificultats que ells hi van trobar (Cesar A. Torras, 1880, 193-202):

«Llavors comença per un petit y escabrós corriol l'ascensió a la muntanya. La costa es recte y penosa. Al cap de mitja hora d'escalar la penya per entre matas y brosta arreladas en las rocas s'arriba al bassal dels gats, turó, ahont, s'hi troba un gros sot d'aygua al qual sovint hi porten els pastors á abeurarhi los remats». «No es accesible lo Montgròs per altre lloch que per lo expresat anteriorment [es refereix al camí des de la Vinya Nova pel coll del Bassal dels Gats]. No obstant desde son relleix pot pendre's per lo indret de las "Comas de Naps" [...] tinguerem ocasió los que hi assistirem, de apreciar las insuperables dificultats qu'ofereix la descensió per lo indicat indret. [...] De res hi valen guias reconeguts com los mes práctichs del país, per quan los forts aiguats trastornan per complert, ab los desprendiments que ocasionan, tot mes o menys marcat corriol que hagin pogut formarhi los pastors per conduhir los remats a n'aquell indret de la muntanya».

I encara, en el mateix relat l'autor aconsella, no solament de prendre un guia local, sinó també d'anar ben preparat per a poder obrir-se camí: «Es indispensable de tots modos acompanyarse de un guia que sia verdaderament coneixedor del país sens lo qual l'ascensió podria oferir senyalat perill».

I en referència al torrent del Migdia diu: «Es de tot punt imprescindible que al atravesarla [el torrent del Migdia]¹ vagi armat lo guia de una destal pera obrir pás per entre lo entertolligat y fortament unit brancatge».

Veiem, doncs, que tot el sector occidental de la muntanya cap a finals del segle XIX encara no estava gaire trepitjat. La xarxa de camins que avui existeix s'ha anat formant posteriorment; solament algun petit corriol existia a les parts més altes de la muntanya.

1. César August Torras l'anomena «canal del Migdia». (Nota de l'autor)

ELS AMICS DEL SOL

l'any 1915 es va formar el grup *Amics del Sol* (Ponsa, 1990, 11). Aquest agrupament no estava format, estructuralment, com les entitats excursionistes, però era un col·lectiu fortament arrelat a la història del excursionisme català. Diu Joan Ponsa, en el seu llibre, quan defineix qui són aquesta colla d'Amics en una declaració de principis feta per ells mateixos (Ponsa, 1990, 12):

«Qui som els Amics del Sol?
 Som una colla d'amants de la natura, especialment del Sol.
 Som uns que procurem posar el cos en contacte amb elements
 naturals [...]
 Som un estol de companys que, aparellat amb el conreu espiritual,
 practiquem la cultura física.
 Som un agrupament en el qual tots tenim els mateixos drets
 i una llibertat d'acció regulada per nobles conviccions.
 Som els que tenim per estatge col·lectiu la platja, el bosc i la muntanya.
 Som els que admetem al nostre costat tothom qui vulgui
 respectar-nos, com respectem.
 Som els qui sentim la joia de l'Amistat».

Aquest és el text resumit que es va acordar en la revisió ideològica l'any 1965, però diu molt bé quin era l'ideari inicial d'aquesta gran colla d'Amics molts dels fundadors de la qual eren membres de l'Ateneu Enciclopèdic Popular. «Naturisme i excursionisme eren les característiques inicials d'aquella nombrosa colla d'amants de la natura quan la paraula "ecologia" no sortia del clos dels diccionaris». (Ponsa, 1990, 15).

Cal dir que en Pere Bosquets i Codorniu fou un dels principals promotors d'aquesta colla i, no solament això, sinó que va aportar al grup la seva ideologia tot donant exemple pràctic amb la seva conducta conseqüent, així com cinc llibres que va escriure sobre la muntanya de Montserrat. No és el lloc per escriure sobre en Pere Bosquets, però sí que cal dir que fou un gran enamorat de la muntanya i que és altament recomanable llegir el capítol dedicat a ell en el llibre esmentat de Joan Ponsa.

En referència als camins, podem afirmar rotundament que els Amics del Sol van ser, han estat i són els més grans promotors de la conservació i obertura de camins a tota la muntanya, així com de la restauració de les seves fonts i sempre de manera altruïsta, per amor a la natura i a la muntanya de Montserrat. A ells devem que molts camins malmesos —sigui per les inclemències naturals, sigui per l'exuberant vegetació

crecscuda pel pas dels anys— hagin estat recuperats, netejats i conservats. Ponsa (1990, 61-62) diu en aquest sentit: «El cronista encara recorda una sortida col·lectiva, uns trenta de colla, el 6 d'abril del 1930, pel recorregut més fortament captivador del massís montserratí: Collbató, serrat dels Tudons, torrent del Migdia, Montgrós. L'objectiu era aconseguir una d'aquestes meritòries feines de netejar els camins, marcar-los i posar cartells indicadors». I afegeix: «Senyalem aquí de passada que encara n'hem vist anys enrere uns de ferro colat, del CEC, indicant Els Ecos. Això confirma el que hem dit, que els Amics no han estat els únics que han fet feina a Montserrat».

I encara més endavant reafirma: «Any rere any, pacient i sistemàticament, s'anaren desbrossant les vies dels caminadors excursionistes, obrint-ne de noves si calia, brodant per tota la muntanya aquelles marques vermell-blanc tan familiars pels freqüentadors».

L'any 1961, amb la col·laboració de tots els Amics, es va editar la guia *Itineraris montserratins* amb gràfics, fotografies i un mapa dels itineraris.

Cal remarcar, també, la tasca feta en l'arranjament de les fonts, «totes en el sector occidental de la muntanya» (Ponsa, 1990, 66) i anomena tot un seguit de fonts, per tots conegudes, que han estat refetes pels Amics. Tanta era la feina, que van determinar que dedicarien el primer diumenge de cada mes, exclusivament, a la *tasca montserratina* fins que el mateix Comitè Català de Senders de la Federació Catalana els demanà si volien, atès el seu llarg historial montserratí, ocupar-se del marcatge i conservació del tros del SGR 7-2 que travessa la muntanya de can Masana al Monestir.

Més endavant, cap els anys vuitanta, van dedicar molt de temps i esforços a arreglar el camí que de Santa Cecília puja per la canal del Llum, malmès quan es va rectificar la carretera i, encara, després de l'incendi de l'any 1986 van intentar refer el traç dels camins, però el desgavell que va provocar la brigada que tallava els troncs per endur-se'ls avall fou tan gran, juntament amb l'erosió del terreny, que va impedir dur a terme la totalitat de la tasca. Finalment, a l'any 1989 van decidir descomprometre's, davant el Comitè de Senders, pel que fa al manteniment del camí SGR esmentat anteriorment. Fou la secció de muntanya del Centre Excursionista de Catalunya (CEC) qui va prendre el relleu en aquesta tasca (Ponsa, 1990, 69-70).

Per altra banda, cal esmentar que membres del CEC, els anys 1925 i 1926 van emprendre l'arranjament i senyalització d'alguns camins després que alguns excursionistes es perdessin i prenguessin mal. Així ho diu un butlletí del CEC (desembre, 1925, núm. 367):

«Els camins de Montserrat: El CEC, per tal d'evitar en l'esdevenidor possibles desgràcies com la que fa alguns dies s'esdevingué a uns excursionistes, ha pres l'acord d'assenyalar els camins de la muntanya de Montserrat i de desbrossar els que, per trobar-se actualment massa tapats, són desorientadors. A tal fi ha fet les gestions necessàries prop del P. Abad del Monestir i dels senyors Enginyers de monts, els quals han ofert incondicional ajut al projecte i han donat tota mena de facilitats perquè l'assenyalament sigui ben aviat un fet. Tot seguit serà començat l'assenyalament dels camins més difícils».

I encara, en un altre butlletí, també del CEC, del desembre de l'any 1926, diu:

«Socis de la secció d'Esports de Muntanya recorren el Montserrat occidental per tal de marcar amb senyals vermells, el camí que va des de la carretera als Ecos pel coll del Porc. Havent posat una placa de fusta al Km 4 de la carretera».

Així podem veure que als anys vint ja es començava a transitar de manera més regular per aquell sector de la muntanya i no solament, com s'havia fet fins aquell moment, per la zona més coneguda del Monestir.

ELS CAMINS DE FERRO

L'any 1926, el Centre Excursionista de Catalunya va celebrar el seu cinquantenari i es va realitzar una excursió a Montserrat el 12 de desembre amb visites al Monestir, missa i diferents activitats. Alguns grups van realitzar diverses excursions pel massís i, segons s'explica al butlletí del CEC núm. 380, un dels grups «anaren fins el Km 4 de la carretera de can Masana, i d'allí, a peu, pel coll del Porc, Ecos, i Torrent del Migdia practicaren, quasi bé grim pant, un camí nou dies enrere obert per ells (per la Secció d'Esports de Muntanya) en la canal que surt al costat mateix del restaurant de Sant Jeroni».

Aquest grup es va trobar amb un altre que havia fet una excursió per les escales de Jacob i la zona de les Magdalenes a Sant Joan, i també amb la Secció d'Enginyeria del Centre, que venien de visitar les obres del funicular Aeri de Sant Jeroni, «una de les obres que van posant, de mica en mica, la nostra terra al nivell del món, una obra que constituirà una emocionant i bella ruta aèria, la més sorprenent de les rutes que portaran a Sant Jeroni». Veus ací el que digueren:

«El projecte del funicular aeri de Sant Jeroni és del nostre con-soci l'enginyer industrial senyor Ramon Soler i Vilabella. Les obres estan molt avançades i donen ja una idea del que serà aquest ferrocarril penjat.

La longitud total de la línia, tota ella d'una sola portada, és de 680 metres. El desnivell entre les dues estacions és de 535 metres i la distància en projecció horitzontal de 410 metres.

Estan ja col·locats els quatre cables carrils, dos per a la via ascendent i dos per a la descendent, els quals són del tipus de cables tancats de superfície llisa i de 44 mil·límetres de diàmetre. Les dues cabines d'alumini que hi circularan, capaces per a 24 persones, seran mogudes, cada una d'elles, per dos cables tractors de 30 mil·límetres de diàmetre.

El motor i els cabrestants necessaris estan ja instal·lats en l'estació superior, situada sota el mirador del Moro. L'estació inferior, que conté els contrapesos dels cables carrils, es troba al costat de la carretera del Monestir a can Masana, junt al Km 7,7 i poc abans d'arribar a Santa Cecília».

Cal remarcar la importància que ha tingut per als escaladors l'aeri de Sant Jeroni a l'hora d'escalar aquella paret. Les llargues hores passades en la més que vertical paret veient els continuats viatges de les cabines han donat, al llarg dels anys, un ambient especial tant a escaladors com a turistes; a aquests darrers per l'impressionant espectacle que s'obria als seus ulls en veure els escaladors aferrats a la pedra vertical, i als escaladors perquè somniàvem poder baixar-hi com més aviat millor.

Moltes vegades els escaladors hem rebut ajut per part dels empleats de l'aeri i des de les cabines se'ns havia informat de l'hora, ja tardana, en cas d'algun retard en l'horari de l'escalada. Altres vegades s'havia permès el descens a escaladors que, a darrera hora, arribaven al cim just a temps d'agafar la darrera cabina i no se'ls havia cobrat res. També cal dir que més d'una vegada s'havia retardat el darrer descens per esperar alguns escaladors. Però tot això ja ho veurem més endavant.

Val la pena, però, recordar la informació que dona Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC) sobre l'aeri, en l'exposició permanent a una de les estacions del funicular de la Cova:

«La idea d'un funicular aeri entre Montserrat i Sant Jeroni neix el 1913. El projecte és aprovat pel Govern al maig de 1921.

La societat mercantil anomenada Funicular Aéreo de Montserrat a San Jerónimo, es constitueix el 23 de maig de 1922 i a principis de 1923 comencen les obres que es van allargar fins al 1929. Calgueren set anys de treball per bastir el transport de passatgers per cable més inclinat

d'Europa (en el seu últim tram tenia un pendent de gairebé el 200 %) i l'únic en explotació a la península ibèrica.

El funicular aeri es va posar en servei el 29 de juliol de 1929.

Del desembre de 1983 fins al desembre de 1987 l'aeri va tornar a funcionar, però solament per al transport del personal de manteniment. El 1985 es va enderrocar l'estació inferior i el 1988 es va desmuntar definitivament els cables. Pel que fa a l'estació superior, el 1996 va ser transformada en un centre de telecomunicacions que aplega totes les antenes que abans estaven repartides pel cim de Sant Jeroni».

Sobre l'aeri de Sant Jeroni, en Josep Batlle ha escrit un llibre força interessant on explica tota la seva història. Igualment la revista *Carril*, de l'Associació d'Amics del Ferrocarril de Barcelona, va publicar l'any 1995 diferents articles en els quals ofereix una àmplia informació tècnica sobre l'aeri de Sant Jeroni i sobre els dos funiculars, de Sant Joan i la Cova.

Tot plegat no deixen de ser *camins de ferro* creats per l'home, dels quals els escaladors i excursionistes hem fet ús gairebé des que foren creats.

El cremallera fou inaugurat el 6 d'octubre de 1892 i això va suposar un avenç important en les comunicacions amb el Monestir. Tanmateix, un cop inaugurat i al cap d'uns quants anys de funcionament, el 1911, es feu un projecte per a la possible prolongació del traçat inicial fins al cim de Sant Jeroni. Així fou com el 1918 es va inaugurar el funicular de Sant Joan, primer pas per continuar per sota la regió de Santa Magdalena (Gorros) fins al cim de la muntanya. Aquest projecte, però, mai no es va dur a terme malgrat la seva viabilitat econòmica i tècnica (Gurgui, 1982, 50):

«Referint-nos altra vegada al pic de Sant Jeroni, M. Fuchs, tal com ja havíem exposat en parlar de l'any anterior, feu un estudi detallat de la possible prolongació del traçat. Amb aquest motiu es desplaçà a Montserrat un grup d'administratius i directius de Lausana. Hi anaren els senyors Chappuis i Masson a les acaballes d'aquest any per tal de fer una inspecció sobre el terreny i alhora estudiar un pressupost per a la construcció de l'obra. Un cop que van haver observat i discutit sobre l'afer arribaren a la conclusió que el projecte no presentava pas dificultats massa grosses i que, doncs, podia reportar conseqüències positives per a la Societat».

El cremallera va patir un greu accident el 25 de juliol de l'any 1953, però malgrat això va seguir funcionant fins a l'any 1957, en què fou clausurada la línia.

El dia 11 de juny del 2003 fou inaugurat el nou cremallera, modern i ràpid, que circula pel mateix traçat que l'anterior, recuperant d'aquesta manera una antiga tradició. Tal vegada, i en el sentit més pràctic, s'intenta descongestionar de cotxes el recinte del Monestir, ja que l'afluència actual de visitants al llarg de l'any és desmesurada.

En un altre ordre de coses també cal apuntar, i de manera important, la tasca duta a terme per en Ramon de Semir i Arquer en la confecció del primer mapa de les roques i agulles de tota la muntanya, numerant cada una de les pedres i marcant els camins per apropar-se a cada regió. En aquest sentit, ell mateix diu en referència a aquests camins: «Entre los roquedos crece una vegetación exuberante todo el año, mayormente arbustos y encinas en las altas regiones, además de plantas aromáticas. Esta abundante fertilidad hace que en poco tiempo desaparezcan los caminos poco transitados, por lo que no es de extrañar que muchas veces no puedan seguirse los señalados en el mapa, hasta tanto vuelvan a desembrollarlos los leñadores o grupos de alpinistas».

El mapa de Ramon de Semir fou editat l'any 1949 i encara avui és utilitzat. En Josep Barberà (1977, 6), en la coneguda *Operació Montserrat*, el va fer servir en tot moment per localitzar i escalar totes les roques de la muntanya.

Encara, cal remarcar la tasca duta a terme pel monjo Ramon Ribera (1975) a l'hora de confeccionar un magnífic llibre —del qual s'ha fet una nova edició— de tots els camins i les canals de la muntanya, adjuntant-hi mapes i fotografies amb els itineraris ben marcats i explicats acuradament.

Per completar aquest apartat cal dir que, lògicament, els escaladors hem participat conscientment o inconscientment en aquesta tasca d'obrir camins, solament pel fet de transitar sovint per canals poc o gens freqüentades. El fet de baixar d'una agulla, aproximar-se a una paret, obrir una nova via, ha fet que nous corriols s'hagin anat marcant enmig de l'espessa vegetació i encara més si aquesta o aquella via s'ha repetit de manera freqüent. Avui la gran afecció per l'escalada i també per l'excurcionisme ha fet que els camins més concorreguts, sobretot a la regió més occidental (Agulles, Frares...) esdevinguin corriols amples i ben marcats i les noves vies obertes a les roques més amagades han fet que s'obrisin, també, nous camins. De la mateixa manera que se n'han creat de nous, també alguns han desaparegut pel fet de no ser utilitzats. Tal és el cas de la dreuera de l'Àngel, tan concorregut en les dècades dels anys quaranta i cinquanta, que va ser pràcticament abandonada quan el vehicle va permetre apropar-se més amunt de Monistrol. Aquest camí,

que travessava pel mig l'actual Monestir de Sant Benet, a la Colònia Puig, va ser tallat quan es va ampliar aquest monestir. En l'actualitat, ens explica Joan Nubiola² que ell mateix i l'Antonio García Picazo han arranjat el tros que havia quedat tallat per les obres tot col·locant-hi passamans en els trossos més delicats i fent-lo senyalar.

L'erosió creada pels darrers incendis els anys 1986 i 1994, i també pels darrers aiguats del juny del 2000,³ ha fet variar alguns camins i les aproximacions a algunes parets i agulles. Malgrat tot, el temps i els mateixos excursionistes i escaladors han anat refent camins i dreceres i avui es pot tornar a transitar sense problemes per tots els racons de la muntanya.

Ara seria un bon senyal que es poguessin refer totes aquelles fonts perdudes o enrunades i que el civisme de tots les mantingués tal com s'havien conservat durant molts anys, tot prenent exemple d'aquell grup de persones altruistes que, al llarg de moltes dècades, es va dedicar a arranjar-les.

2. Entrevista a Joan Nubiola, el 17 de novembre de 2004.

3. Vegeu l'extensa crònica realitzada pels monjos Jaume M. Badia i Ramon Oranias al *Butlletí del Santuari*, núm. 57, 2a època, maig-agost de 2000.

ÍNDIX

PRÒLEG A LA SEGONA EDICIÓ	7
INTRODUCCIÓ A LA PRIMERA EDICIÓ	9
INTRODUCCIÓ A LA SEGONA EDICIÓ	13
AGRAÏMENTS	15
AGRAÏMENTS A LA SEGONA EDICIÓ	17
CAPÍTOL I	
ELS CAMINS. ELS PRIMERS EXPLORADORS DE LA MUNTANYA	19
Els Amics del Sol	26
Els <i>CAMINS DE FERRO</i>	28
CAPÍTOL II	
1851-1936. LES PRIMERES ESCALADES A MONTSERRAT	33
Els inicis	33
CAPÍTOL III	
1939-1949. ÈPOCA DE CONQUESTES A MONTSERRAT.	
«LA VELLA ESCOLA»	59
Les pitonisses de fissura	71
Les pitonisses de fissura enterren el tronc	74
Una <i>primera</i> de l'època que ha esdevingut clàssica	76
L'escalada en solitari del Rave	78
Les grans parets	85
Els germans Estorach	101

CAPÍTOL IV

1950-1969. L'ESCALADA MODERNA.....	103
La pitonissa d'expansió. Un pas definitiu	111
La via <i>Puigmal</i> a la paret nord-est del Cavall Bernat (Álvarez, 2003, 50-51)	114
Les <i>arestes dels Brucs</i> de la regió de les Agulles	135
Les <i>Morenetes</i> del Cavall Bernat	139
La dècada dels seixanta	143
Les coves i les balmes. Bivacs a la muntanya. El refugi Vicenç Barbé a la regió de les Agulles	152

CAPÍTOL V

OPERACIÓ MONTSERRAT:

EL REPTE D'ESCLAR TOTES LES ROQUES DE LA MUNTANYA	159
---	-----

CAPÍTOL VI

1970-1990. DE L'ESCALADA CLÀSSICA AL *FREE CLIMBING*.

«L'ERA DE LA REVOLUCIÓ DE LES <i>PRIMERES</i> »	165
El <i>free climbing</i>	182

CAPÍTOL VII

MONTSERRAT EN EL TOMBANT DE SEGLE. «L'EDAT DEL FERRO»...	201
--	-----

CAPÍTOL VIII

ELS MONJOS ESCALADORS	207
-----------------------------	-----

CAPÍTOL IX

LA FONDA XICA DE MONISTROL. EL BAR DELS ESCALADORS	225
---	-----

CAPÍTOL X

LES GUIES D'ESCALADA AL LLARG DELS ANYS.

MONTSERRAT SOBRE EL PAPER	235
---------------------------------	-----

CAPÍTOL XI

ALTRES HISTÒRIES DE CORDES I ESCALADORS	243
El caçador caçat	243
Tu per aquí, jo per allà.....	244
No val a badar	245

HISTÒRIA DE L'ESCALADA A MONTSERRAT	317
Sí que ve d'un pam	246
Una altra història del Gegant encantat	247
Bon vi i agulla nova	248
Una passejada molt àeria	248
Una idea molt brillant	250
El Grup Cavall Bernat	253
Vint-i-quatre hores d'escalada al Cavall Bernat	255
La història que es repeteix	256
Visitants il·lustres a Montserrat	259
 CAPÍTOL XII	
EL PATRONAT DE LA MUNTANYA DE MONTSERRAT.	
FINALITAT I FUNCIONS	267
Regulació de les activitats	267
Regulació de l'escalada	268
 CAPÍTOL XIII	
ELS OBERTURISTES CLÀSSICS DE LES DARRERES DÈCADES	271
 CAPÍTOL XIV	
ESCALADA ARTIFICIAL EXTREMA A MONTSERRAT.	
HISTÒRIA I EVOLUCIÓ	275
 CAPÍTOL XV	
MONTSERRAT, UN REFERENT D'ALTA DIFICULTAT	
EN ESCALADA ESPORTIVA	285
 CAPÍTOL XVI	
ESCALADA TRADICIONAL A MONTSERRAT	289
 CAPÍTOL XVII	
PER QUÈ MONTSERRAT?	295
 BIBLIOGRAFIA	299
Revistes i publicacions	304
Webgrafia	305
 ÍNDEX ONOMÀSTIC	307

El muntanyisme a Catalunya ha tingut sempre com a referent la muntanya de Montserrat, que ha estat, des de principis del segle xx, l'escola predilecta de la majoria d'escaladors del nostre país.

Aquesta nova edició de la *Història de l'escalada a Montserrat* que teniu a les mans es remunta als inicis de la descoberta del massís, és a dir, cap a finals del segle XIX, però no és fins als anys vint del segle xx que es comencen a descobrir i escalar, de manera esporàdica, les primeres agulles de les diferents regions de la muntanya. És per això que la present edició abasta, de manera completa, cent anys d'història d'escalada, amb tot el que comporta: evolució de les tècniques, mitjans, materials emprats, estils i tendències que han evolucionat fins al 2024.

Igualment hi trobareu capítols d'un interès especial com el dels monjos escaladors, el de les anècdotes i els darrers capítols, actualitzats i posats al dia, on s'expliquen els diferents tipus d'escalada que es practiquen actualment al massís.

Cent anys d'*Història d'escalada a Montserrat* i, per extensió, a Catalunya. Cent anys que formen part del Mil·lenari que el 2025 es commemora al Monestir de la muntanya.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat